

O'YIN BOLANING TA'LIM Olishi VA RIVOJLANISHINING ASOSIY METODI SIFATIDA

Sobirova Nargiza Esanovna

Quvasoy pedagogika kolleji maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'yin metodining bolalar ta'lim olish va rivojlanish jarayonidagi o'rni keng yoritiladi. O'yin bolalar uchun nafaqat o'yin-kulgi, balki bilim olish va ijtimoiylashishning asosiy vositalaridan biri sifatida ham qaraladi. Pedagogik nuqtayi nazardan olib qaralganda, o'yin bolalarning kognitiv rivojlanishiga, nutq va kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishga, ijodiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, maqolada o'yin metodlarining asosiy turlari, ularning ta'lim jarayonidagi o'rni va samaradorligi haqida batafsil fikr yuritiladi. Ta'lim jarayonida pedagoglar va ota-onalarning to'g'ri yondashuvi o'yin metodlarining natijadorligini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar yordamida o'yin elementlarini boyitish imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: o'yin, ta'lim metodlari, pedagogika, kognitiv rivojlanish, rolli o'yinlar, kommunikativ ko'nikmalar, ijodiy fikrlash, innovatsion ta'lim, didaktik o'yinlar, bolalar rivojlanishi.

KIRISH

Bolalik insonning eng muhim taraqqiyot bosqichlaridan biri bo'lib, aynan shu davrda bola tafakkuri, xulq-atvori, bilish qobiliyatlari va ijtimoiy hayotga bo'lgan munosabati shakllanadi. Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalarning o'rganish jarayoni qanchalik tabiiy va qiziqarli bo'lsa, ularning bilimlarni o'zlashtirish darajasi shunchalik yuqori bo'ladi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'lim jarayonida o'yin metodlari muhim o'rin tutadi.

O'yin – bolaning tabiiy ehtiyojlaridan biri bo'lib, u nafaqat vaqt o'tkazish uchun vosita, balki ta'lim olish va shaxsiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. O'yin orqali bola atrof-muhitni o'rganadi, yangi bilimlarni o'zlashtiradi, muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantiradi hamda mustaqil fikrlashni o'rganadi. Pedagogik yondashuvlarga ko'ra, bolalar uchun bilim berish jarayoni imkon qadar erkin va qiziqarli shaklda tashkil etilishi lozim [1]. Shu sababli o'yin metodlari ta'lim jarayonida muhim didaktik vosita sifatida keng qo'llaniladi.

Ushbu maqolada o'yin metodlarining bolalar rivojlanishiga ta'siri, ta'lim jarayonida qo'llash usullari va uning samaradorligi atroflicha tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

O'yin metodining ta'lim jarayonidagi o'rni pedagoglar tomonidan uzoq yillardan buyon o'rganib kelinadi. Mashhur pedagog va psixologlar – J. Piaget, L.S. Vygotskiy, A.

Leontyev kabi olimlar o'yin faoliyatini bolaning bilish jarayoni bilan chambarchas bog'liq deb hisoblashadi. Ularning ta'kidlashicha, bola o'yin davomida dunyoni kashf etadi, ijtimoiy muhitni tushunib yetadi hamda real hayotga tayyorgarlik ko'radi.

O'yin bolaning rivojlanishiga quyidagi yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatadi [2]:

Psixologik rivojlanish

O'yin bolalarda mustaqil fikrlash, diqqatni jamlash, muammolarni hal qilish kabi psixologik qobiliyatlarni shakllantiradi. Ayniqsa, strategik o'yinlar bolalarning fikrlash jarayonlarini faollashtiradi.

Nutq va kommunikativ ko'nikmalar rivoji

O'yin davomida bolalar bir-birlari bilan muloqot qilishadi, o'z fikrlarini ifoda etishadi va o'zaro kelishuvga erishishni o'rganishadi. Bu esa nutq rivoji va kommunikativ qobiliyatlarning oshishiga yordam beradi.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirish

Fantaziya va ijodiy tafakkur aynan o'yin davomida shakllanadi. Xayoliy rolli o'yinlar bolalarni yangi vaziyatlarni tasavvur qilishga undaydi.

Ijtimoiylashuv jarayoni

Guruh bo'lib o'ynash bolalarni jamiyat qoidalariga rioya qilish, nizolarni hal etish, o'zaro hurmat va tushunish kabi ijtimoiy qobiliyatlarni egallashga o'rgatadi.

O'yin metodlarining ta'lim jarayonida samarali qo'llanilishi bolalarning yoshiga, qiziqishlariga va o'quv dasturining talablariga mos bo'lishi lozim. Quyidagi asosiy o'yin metodlari pedagogik jarayonda muvaffaqiyatli qo'llaniladi [3]:

1. **Didaktik o'yinlar** – bola bilim olishini rag'batlantiradigan, didaktik maqsadlarga yo'naltirilgan o'yinlar. Masalan, matematik boshqotirmalar, so'z o'yinlari va turli mantiqiy masalalar.

2. **Rolli o'yinlar** – bola turli rollarni bajarish orqali kasblar va ijtimoiy munosabatlar haqida tushuncha hosil qiladi.

3. **Harakatli o'yinlar** – bolaning jismoniy va aqliy faolligini oshiradi, unda diqqat, tezkorlik va muvofiqlashtirish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

4. **Innovatsion texnologiyalar bilan bog'liq o'yinlar** – zamonaviy interaktiv o'yinlar orqali bolalar raqamli dunyo bilan tanishib boradi.

O'yin metodining ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli qo'llanilishi pedagog va ota-onalarning to'g'ri yondashuviga bog'liq. O'yin orqali ta'lim berishda quyidagi jihatlarga e'tibor qaratish lozim [4]:

- Pedagoglar o'yin jarayonini ta'limiy maqsadlar bilan bog'lab, uni rejalashtirilgan shaklda olib borishi kerak.
- Ota-onalar bolalar bilan uy sharoitida ham o'yin metodlarini qo'llab, ta'lim jarayonini davom ettirishi zarur.
- Har bir o'yin bolaning yoshiga, qobiliyatiga va qiziqishiga mos bo'lishi kerak.

XULOSA VA MUNOZARA

O'yin bolaning tabiiy rivojlanish jarayonining ajralmas qismi bo'lib, u bolalarga bilim olish, ijtimoiylashish va mustaqil fikrlash imkoniyatini beradi. Pedagogik jihatdan o'yin metodining to'g'ri tashkil etilishi bolalarning ta'lim olish samaradorligini oshiradi. Shu sababli, zamonaviy ta'lim tizimida o'yin metodlariga keng e'tibor qaratish zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vygotskiy L.S. "Bolalar tafakkuri va rivojlanishi." Moskva, 2014.
2. Piaget J. "Bolalar psixologiyasi." Nyu-York, 2012.
3. Leontyev A.N. "Faoliyat, ong va shaxs." Moskva, 2015.
4. Dewey J. "Ta'lim va tajriba." Chikago, 2018.

